

Vogels scoren in een nietsontziende wedstrijd

Kennis maken met een Vogelkijkmachine. Onderduiken in een recordjacht op vogels. Vogels scoren als een sport. Een nietsontziende wedstrijd van een jaar lang vogelen. Het ligt er – heel Amerikaans – wat dik op, maar het lezen van *Het grote vogeljaar* van Mark Obmascik (net verschenen in een Nederlandse vertaling) is een boeiende ervaring. Helaas blijft het daar ook bij.

Het is een verhaal over de obsessie voor vogels. Zo staat het althans in de Amerikaanse ondertitel. En daar kunnen we niet genoeg over lezen.

Verhalen over de passies voor het vogelen zijn betrekkelijk schaars. De meeste publicaties zijn wetenschappelijke dan wel pseudo-wetenschappelijke verhandelingen over het vogelleven. De mens achter de vogelaar, zijn gedrevenheid en zijn motivatie zijn elementen die in de literatuur over dit onderwerp slechts mondjesmaat aan bod komen.

Daarom is het prettig dat het boek van Obmascik nu in vertaling is verschenen. Het belicht een andere kant van de medaille. Die van de gedreven vogelaars, die alles op alles zetten om in een kort tijdsbestek zoveel mogelijk vogels te zien. Obmascik stelt de vraag, waarom deelnemers aan een Big Year zich zoveel moeite en geld getroosten om hun ultieme doel te bereiken: het breken van het record om in één jaar tijd de meeste vogelsoorten in de Verenigde Staten en directe omstreken te zien. En hij doet daarvan uitvoerig verslag.

"Vogelen is jagen zonder te doden, buitmaken zonder te straffen, en verzamelen zonder je huis vol te stouwen", luidt Obmascik's statement al in de inleiding. En even verder: "Als je merkt dat je lijsten gaat aanleggen en software gaat downloaden om vogels te ordenen, ermee te schuiven en ze te tellen, dan ben je – in ieder geval ik – een hopeloos geval, een verslaafde geworden". Om treffend zijn inleiding af te ronden: "Terwijl ik in de winter 35 gorzensoorten uit mijn hoofd probeer te leren, (...) slaat de twijfel toe. Ben ik gek?"

Het zijn de bekende overwegingen, waaraan iedere vogelaar wel eens ten prooi valt. Waarom al dat enthousiasme? Waarom al die tijd aan vogels besteden? Is het persoonlijke bevrediging? Een kwestie van proberen een bepaalde status te bereiken ('ik ben de beste vogelaar')? Simpelweg tijdverdrijf of gooien we hogere doelen als natuurbescherming in de strijd? Hoe het ook zij, er zijn tal van soorten vogelaars. Die allen passende motieven hebben om hun hobby te beoefenen. In dit boek leren we de motieven kennen, die Sandy Komito, Al Levantin en Greg Miller ertoe brachten hun kennis, kunde en vermogen in de strijd te werpen om de meeste vogels te scoren in het jaar 1998 in de Verenigde Staten.

Het zijn drie nogal uiteenlopende types, die Mark Obmascik ons voorschotelt. Komito is de getapte jongen, voor wie geen grens te ver is.

Deze handelaar in bouwmaterialen is al in het bezit van het Amerikaanse Big Year record – in 1987 zag hij in totaal 721 soorten – maar, en dat is uniek, hij wil zijn record nog scherper stellen. Al Levantin is een gepensioneerde zakenman, die gegrepen is door het idee binnen een jaar de meeste vogels te hebben gezien van alle Amerikaanse vogelaars. Greg Miller is een softwaretechnicus, net gescheiden, gezegend met een bijzonder gehoor voor vogelgeluiden en opgezaald met een baan die hem veel te veel tijd kost. Obmascik vertelt ons uitvoerig hoe de drie ertoe zijn gekomen om een Big Year te beginnen en volgt hun mee- en tegenvallers op de voet.

In de tussentijd neemt hij de gelegenheid te baat om verslag te doen van de geschiedenis van het vogelen in de Verenigde Staten. Van de Christmas Bird Account in 1900 (ingesteld om te voorkomen dat vogels ter determinatie werden doodgeschoten, zoals voorheen schering en inslag was) tot heden. Obmascik geeft praktische informatie over het North American Rare Bird Alert, geeft een verhelderend inzicht in de betekenis van Roger Tory Peterson (inderdaad, van de welbekende gids) voor de kennis over vogels in Amerika en over de jaarlijsten van verschillende jaren. Stuart Keith was de eerste die een Big Year hield. Hij scoorde 598 soorten in 1955. Dat is opmerkelijk, want in die tijd -zonder al de huidige verbindingen en communicatiemogelijkheden- lukte het Stuart bijna 90 procent van de in de Verenigde Staten voorkomende vogelsoorten (675) te scoren. Obmascik vertelt ons ook nog dat vanaf 1955 vogels scoren een heuse sport wordt en dat er in 1963 een Club van 600 in het leven wordt geroepen van mensen, die per jaar meer dan 600 soorten hebben gezien. Daarna gaat het snel. De gidsen worden beter, deelnemers worden ingelicht over zeldzame exemplaren en de American Birding Society legt regels vast, waar deelnemers aan moeten voldoen. Zo wordt het te bereizen gebied afgebakend als de Verenigde Staten boven Mexico, inclusief Canada en de wateren van de oceaan tot 300 kilometer uit de kust. Vanaf dat moment volgen de lijstjes elkaar op: van Ted Parker in 1979 (626 soorten) tot Sandy Komito in 1987 (721 soorten). En daarmee zijn we weer in het jaar 1998 aanbeland.

Obmascik neemt ons aan de hand van de drie vogelaars in competitie mee naar tal van bekende vogelplekken in de Verenigde Staten. En passant licht hij ons in over verschijnselen als de vogelregen, vrij vertaald naar het Engelse "fall". Tijdens een "fall" ervaar je de vogel trek misschien wel op zijn spectaculairst, wanneer vogels bij sommige kusten (High Island, Texas en Cape May in New Jersey, bijvoorbeeld) onder invloed van slechte weersomstandigheden genoodzaakt zijn abrupt hun trektocht te onderbreken en letterlijk uit de lucht komen vallen. Uitgebreid verhaalt hij ook over de avonturen van Komito, Levantin en Miller op Attu, Alaska, waar iedere serieuze deelnemer geweest moet zijn om enkele tientallen voor Amerika zeldzame, Europese vogelsoorten te scoren.

Aan het eind van de spannende race, die de deelnemers van hot naar her door Amerika jaagt, blijkt Komito de nieuwe winnaar met liefst 745

soorten. Een aantal, dat tot dat moment voor vrijwel onmogelijk werd gehouden. Dit record staat tot vandaag de dag. De meeste vogelaars die naderhand nog een poging hebben gewaagd zijn niet eens boven de 700 gekomen. Komito had het geluk dat in 1998 een krachtige orkaanstroming ontelbaar veel zeldzaamheden zijn kant op heeft gespoeld, terwijl hij bovendien op Attu dat jaar veel bijzonderheden aantrof. Ten slotte had hij 430.000 vliegkilometers afgelegd zonder alle veiligheidsmaatregelen, die vandaag de dag van kracht zijn en die gehaaste vogelaars enorme vertraging opleveren. Veel vogelaars menen daarom dat zijn record niet snel gebroken zal worden.

Komito heeft tijdens zijn recordjacht in 1998 zo'n 60.000 dollar uitgegeven (het meeste van alle drie deelnemers) en is zo'n 280 dagen van huis geweest. In die tijd heeft hij een schier ontelbaar aantal vluchten gemaakt. Zowel Levantin als Miller besteedden minder geld en minder tijd met als gevolg minder vogels. Hetgeen de vraag doet rijzen, wat het nut is van dergelijke spelletjes "schieten met de verrekijker". Obmascik wil ons niet met zo'n lastige vraag opscheppen. Een enkele maal brengt hij in het voorbijgaan het blijkbaar heikele onderwerp ter sprake. Dan heeft hij het over "serieuze ornithologen die het rondrennen om vogels aan te kruisen op scorelijsten een domme tijdverspilling noemen". Ofwel iets wat beneden de waardigheid is van iedere vogelaar. Anderen daarentegen omschrijven "vogels scoren als een sport". En dan is het voor Amerikanen simpel. Dan hoef je je niet langer druk te maken over nadelige milieugevolgen van al dat reizen, over inbreuken op gebieden en territoria, over versterking van broedgebieden. Sport is heilig en dus is veel, zo niet alles geoorloofd. Wanneer Obmascik haast achteloos zich de vraag stelt of een recordjacht vogelen is of een ordinaire wedstrijd, dan doet het antwoord er zijns inziens al niet meer toe. „Honderden, en vervolgens duizenden, hadden er te veel plezier in om zich daar druk over te maken.” En wanneer vogelaars die zich meer betrokken voelen bij natuurbescherming zich daar wel druk over maken, meldt Obmascik dat hun bijeenkomsten "in de verte doen denken aan sessies van de Anonieme Alcoholisten".

Een typisch geval van jammer. Een wat kritischer beschouwing van dit aspect van het soorten jagen zou dit meeslepende boek inhoudelijk wat meer gewicht hebben gegeven. Dan ook had Obmascik terecht kunnen wijzen op allerlei kennisvermeerderende aspecten, die het gevolg zijn van dit soort 'wedstrijden'. Door zich te beperken tot een wedstrijdverslag – hoe boeiend de wedstrijd op zich ook was (al kun je je wel afvragen hoe boeiend een wedstrijd is, waarbij degene met de meeste tijd en geld altijd wint) – heeft de schrijver een kans laten liggen.

Jan Kuys

Technische gegevens: Mark Obmascik, 2006. Het grote vogeljaar. Uitgeverij Atlas, Amsterdam/Antwerpen. ISBN 90 450 08785. 320 pagina's, 13,5 x 21 cm, € 24,90.